

17.09.2008 законопроект розглянуто на засіданні Комітету з питань промислової і регуляторної політики та підприємництва та рекомендовано прийняти за основу.

Законопроект 16.12.2008 прийнято Верховною Радою України у I читанні;

9) проект Закону України «Про систему депозитарного обліку цінних паперів» (реєстраційний №3021 від 28.07.2008).

01.10.2008 законопроект розглянуто на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності та рекомендовано направити його на повторне I читання.

17.12.2008 законопроект розглянуто на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції та рекомендовано прийняти його у I читанні;

10) проект Закону України «Про внесення змін до Декрету Кабінету Міністрів України «Про державне мито» (щодо операцій з цінними паперами) (реєстраційний №3067).

09.09.2008 законопроект схвалено на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань податкової та митної політики та рекомендовано прийняти за основу;

11) проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу векселів» (реєстраційний №3041);

12) проект Закону України «Про похідні (деривативи)» (реєстраційний №3583 від 30.12.2008);

13) проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» (щодо порядку дій емітента та інвесторів) (реєстраційний №3584 від 30.12.2008).

Протягом 2008 року Комісією проведено експертизу та опрацьовано понад 80 законодавчих актів, 70 з яких надійшли до Комісії від інших співвиконавців – державних органів виконавчої влади, з питань, що відносяться до компетенції Комісії, та 11 з них розроблено народними депутатами України (додаток 1).

2.2. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕПОЗИТАРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ДІЯЛЬНІСТЬ ФОНДОВИХ БІРЖ ТА САМОРЕГУЛІВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

З метою удосконалення механізмів регулювання обігу цінних паперів з урахуванням досвіду функціонування вітчизняного ринку та впровадження досягнень європейського законодавства, а також приведення у відповідність з вимогами нового законодавства України Комісією у 2008 році розроблено:

зміни до «Положення про депозитарну діяльність, затвердженого рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17.10.2006 №999», затверджені рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 24.01.2008 №50 та зареєстровані у Міністерстві юстиції України 05.03.2008 за №167/14858.

Цими змінами передбачено чітке визначення термінів, які доповнюють існуючий глосарій відповідно до вимог законодавства, а саме: уточнення понять «керуючий рахунком» і «уповноважена особа», відкориговано визначення поняття «свідоцтво про знерухомилення іменних цінних паперів». Нове визначення сприятиме уникненню проблемних ситуацій, пов'язаних із прийняттям судами рішень про примусову матеріалізацію знерухомиених іменних цінних паперів шляхом проведення у системі реєстру власників іменних цінних паперів операцій з переведення цінних паперів з

особового рахунку номінального утримувача на особовий рахунок власника без списання цих цінних паперів з рахунку в цінних паперах, відкритому іншому власнику у зберігача. Виконання реєстроутримувачами таких судових рішень призводить до штучного збільшення кількості цінних паперів в обігу, появи двох, трьох і більше власників за одними і тими же цінними паперами.

Крім того, передбачено запобігання проведенню операцій за рахунками в цінних паперах, у тому числі знерухомлення та матеріалізації, при наявності рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку про зупинення клірингу та укладання договорів купівлі-продажу цінних паперів, постанови уповноваженої особи Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку про накладення санкції за правопорушення на ринку цінних паперів чи рішення суду про заборону відчуження цінних паперів, запровадження електронного документообігу;

зміни до «Положення про розрахунково-клірингову діяльність за договорами щодо цінних паперів, затвердженого рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17.10.2006 № 1001», затвержені рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 24.01.2008 №51 та зареєстровані у Міністерстві юстиції України 05.03.2008 за №167/14859.

Цими змінами, з метою оптимізації роботи депозитарних установ та виконання принципу «поставки цінних паперів проти оплати», додатково запроваджується альтернативний спосіб, за яким може здійснюватися попередньо перед торгами резервування активів (цінних паперів, грошових коштів), а грошові розрахунки за укладеними договорами щодо цінних паперів можуть здійснюватись обслуговуючим організатора торгівлі банком за розпорядженням організатора торгівлі з обов'язковим наданням депозитарію підтвердження щодо проведених грошових розрахунків;

зміни до «Положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів, затвердженого рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17.10.2006 № 1000», затвержені рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 27.05.2008 №546 та зареєстровані у Міністерстві юстиції України 04.07.2008 за №585/15276. Цими змінами передбачено чітке визначення терміну «операційний день» та додано поняття «свідоцтво про знерухомлення», уточнено визначення «дати закриття реєстру», яке передбачає всі випадки, що виникають у діяльності реєстратора, при яких необхідно визначити дату закриття реєстру.

З метою попередження правопорушення та проблем, пов'язаних із подвійним веденням реєстру, змінами передбачено заборонення матеріалізації цінних паперів або внесення інформації про знерухомлення цінних паперів у випадку надходження постанови уповноваженої особи Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку про накладення санкції за правопорушення законодавства про цінні папери у вигляді зупинення розміщення (продажу) та обігу цінних паперів або за рішенням суду та інших органів державної влади відповідно до їх повноважень, наданих реєстроутримувачу.

З метою врегулювання питань, пов'язаних із обліком корпоративних прав держави, змінами передбачено відкриття особового рахунку державі, як власнику іменних цінних паперів, що є об'єктами державної власності.

Крім того, з метою врегулювання питань, пов'язаних із спадкуванням, змінами передбачена можливість внесення змін до системи реєстру без сертифіката цінного папера у разі його втрати;

зміни до «Положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів, затвердженого рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17.10.2006 №1000», затверджені рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 16.12.2008 №1454 та зареєстровані у Міністерстві юстиції України 16.01.2009 за № 25/16041. Змінами вдосконалено процедуру передачі реєстрів від суб'єктів, яким анулюється ліцензія, до депозитарію, а також передачу реєстрів власників іменних цінних паперів уповноваженому на зберігання у разі розірвання договору в односторонньому порядку з боку реєстратора або припинення професійної діяльності на фондовому ринку та за умови, що емітент як юридична особа ліквідована або не відповідає на звернення реєстратора;

зміни та доповнення до «Положення про вимоги до сертифікатів цінних паперів, випущених у документарній формі, затвердженого рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 31.07.1998 №95», затверджені рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 18.02.2008 №112 та зареєстровані у Міністерстві юстиції України 10.04.2008 за №288/14979. Зміни розроблені у зв'язку з необхідністю приведення Положення про вимоги до сертифікатів цінних паперів, випущених у документарній формі, у відповідність з вимогами Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», який набрав чинності 12 травня 2006 року, в частині наявності на сертифікаті цінного папера реквізитів, визначених Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок»;

зміни до «Типового договору на ведення реєстру, затвердженого рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 14.09.2004 №399», затверджені рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 27.05.2008 №545 та зареєстровані у Міністерстві юстиції України 04.07.2008 за №584/15275. Ці зміни розроблені у зв'язку з необхідністю приведення Типового договору на ведення реєстру у відповідність із законодавством, а також у зв'язку з набранням чинності Положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів, затвердженого рішенням Комісії від 17.10.2006 №1000;

зміни до «Положення про порядок переведення випуску іменних акцій, випущених у документарній формі, у бездокументарну форму, затвердженого рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 30.06.2000 №98», затверджені рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 29.08.2008 №955 та зареєстровані у Міністерстві юстиції України 03.11.2008 за №1066/15757. Ці зміни розроблені з метою удосконалення порядку переведення випуску іменних акцій документарної форми існування у бездокументарну форму та у зв'язку з необхідністю приведення вимог Положення у відповідність із законодавчими актами;

рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 06.08.2008 №896 скасовані рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 07.09.2005 №500 «Про установлення кореспондентських відносин щодо цінних паперів між Національним депозитарієм України та іноземними депозитарними установами» та рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17.03.2000 №31 «На виконання п.3 постанови Кабінету Міністрів України від 21.07.1999 № 1320»;

рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 23.12.2008 №1488 та зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 22.01.2009 за №58/16074 визнано такими, що втратили чинність, рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 30.10.1998 №157 «Щодо обслуговування розміщення та продажу цінних паперів українських емітентів або документів, які підтверджують зобов'язання, що впливають з прав, засвідчених цінними паперами українських емітентів за межами України», за-

реєстроване в Міністерстві юстиції України 26.11.1998 за №752/3192, та рішення Комісії від 10.11.1999 №237 «Про затвердження Порядку встановлення кореспондентських відносин між Національним депозитарієм України та іноземними депозитарними установами для забезпечення продажу пакетів акцій, що належать державі, у вигляді депозитарних розписок на міжнародних фондових ринках», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 04.02.2000 за №69/4290. Ці рішення спрямовані на виконання вимог статті 2 Закону, якою передбачається право на встановлення кореспондентських відносин між депозитаріями при здійсненні депозитарної діяльності на ринку цінних паперів для всіх депозитаріїв України;

рішенням Комісії від 03.11.2008 №1303 затверджені рекомендовані форми деяких вхідних документів системи реєстру власників іменних цінних паперів;

рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 06.10.2008 №1231 затверджено роз'яснення «Про порядок застосування статей 1, 4 і 5 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» в частині дій зберігачів і реєстроутримувачів у разі зміни суб'єкта управління корпоративними правами держави» від 06.10.2008 №6. Це роз'яснення спрямоване на запобігання порушенням законодавства України щодо цінних паперів зберігачами та реєстроутримувачами при внесенні змін до системи депозитарного обліку зберігача та до системи реєстру власників іменних цінних паперів у реєстратора, пов'язаних зі зміною суб'єкта управління корпоративними правами держави.

Протягом 2008 року Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, як суб'єкт управління корпоративними правами держави продовжувала роботу з управління корпоративними правами держави в статутному капіталі Відкритого акціонерного товариства «Національний депозитарій України».

Правове регулювання питання управління часткою держави у статутному фонді Національного депозитарію України безпосередньо здійснюється відповідно до Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», Закону України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» та Закону України «Про управління об'єктами державної власності», а також інших нормативно-правових актів, зокрема, постановою Кабінету Міністрів України від 07.12.2005 №1167, якою визначено що:

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку має забезпечити відповідно до пункту 2 статті 2 Закону виконання функцій уповноваженого органу з управління часткою держави у статутному фонді Національного депозитарію.

Прийняття постанови Кабінету Міністрів України від 26.05.2007 №775 «Про внесення доповнення до постанови Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2005 року №1167» створило правову колізію, оскільки вищезазначеною постановою Кабінет Міністрів України розподілив свої повноваження щодо управління корпоративними правами, що належать державі у статутному капіталі Національного депозитарію, між двома органами державного управління, чітко не визначивши, які саме повноваження належать цим органам.

Однак, постановою Кабінету Міністрів України від 27.02.2008 №104 «Про скасування постанови Кабінету Міністрів України від 26 травня 2007 №775» створено єдиний підхід до управління часткою держави у статутному капіталі ВАТ «Національний депозитарій України» та запобігання виникненню конфлікту інтересів при здійсненні Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку, як суб'єктом управління корпоративними правами держави, функцій з управління часткою держави у статутному капіталі ВАТ «Національний депозитарій України».

З метою удосконалення діяльності з організації торгівлі, захисту прав інве-

сторів та забезпечення цілісності регульованих ринків шляхом запровадження інформаційної взаємодії між фондовими біржами, спрямованої на підвищення взаємного порозуміння, обмін інформацією, у тому числі регуляторного та технічного характеру, налагодження співпраці та взаємодопомоги у вирішенні проблемних питань, що виникають у процесі виконання професійної діяльності з організації торгівлі на фондовому ринку, розроблено Зміни до Положення про функціонування фондових бірж, які схвалено рішенням Комісії від 23.12.2008 №1571.

З метою встановлення чіткого порядку призначення тимчасового керівника фондової біржі, вимог до нього та його прав та обов'язків, а також функціонування фондової біржі на постійно діючій основі та здійснення заходів, спрямованих на запобігання маніпулюванню, розроблено Положення про порядок призначення тимчасового керівника фондової біржі, яке затверджено рішенням Комісії від 14.03.2008 №241 та зареєстровано у Міністерстві юстиції України 22.05.2008 за № 449/15140.

З метою забезпечення подальшого розвитку фондового ринку України та врегулювання питання протидії маніпулюванню на фондовому ринку, підвищенню прозорості обігу цінних паперів на фондовому ринку України було розроблено Положення щодо запобігання маніпулюванню на фондових біржах. Положення було схвалено рішенням Комісії від 29.08.2008 №977 та погоджено у Державному комітеті України з питань регуляторної політики та підприємництва.

Рішенням Комісії від 06.10.2008 №1110 внесено зміни до Положення про функціонування фондових бірж щодо уточнення визначення терміну «біржовий курс цінного папера». Ці зміни сприятимуть однозначному тлумаченню терміну «біржовий курс цінного папера» на підставі укладених та виконаних біржових контрактів, послугують запобігання порушенням на ринку цінних паперів, сприятимуть прозорості встановлення справедливих ринкових цін на цінні папери. Зазначені Зміни до Положення зареєстровано у Міністерстві юстиції України від 06.11.2008 за №1082/15773.

З метою забезпечення подальшого розвитку фондового ринку України та залучення додаткових інвестицій у реальний сектор економіки країни розроблено проект змін до Положення про депозитарну діяльність, затвердженого рішенням Комісії від 17.10.2006 №999 та зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 27.11.2006 за №1238/13112. Цілями прийняття цього проекту регуляторного акта є: стимулювання випуску та обігу опціонів, збільшення обсягів інвестицій за рахунок обігу опціонів, доповнення переліку цінних паперів, щодо яких здійснюється депозитарна діяльність і які допущені до обслуговування в Національній депозитарній системі, опціонами.

З метою вдосконалення нормативної бази щодо реєстрації, випуску та обігу деривативів, наповнення фондового ринку новими фінансовими інструментами розроблені та затверджені відповідними рішеннями Комісії проекти нормативно-правових актів Комісії:

Положення про порядок реєстрації змін до правил фондової біржі щодо запровадження в обіг на фондовій біржі специфікацій стандартизованих строкових контрактів;

Порядок реєстрації випуску опціонних сертифікатів та проспекту їх емісії.

З метою упорядкування діяльності саморегульованих організацій професійних учасників фондового ринку та підвищення їх ролі, а також з метою створення потужної системи регулювання фондового ринку за допомогою саморегульованих організацій фондового ринку шляхом передачі (делегування) їм повноважень Комісії розроблено та погоджено із заінтересованими органами проект Положення про саморегульовані організації професійних учасників фон-

дового ринку.

Цей проект Положення створює базу для функціонування СРО у новій якості, зокрема за новими вимогами законодавства щодо створення СРО за принципом: одна СРО з кожного виду професійної діяльності на ринку цінних паперів. Проект Положення послугує поштовхом для створення однієї асоціації – СРО для торговців цінними паперами.

2.3. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Відповідно до вимог Положення про порядок розміщення, обігу та викупу цінних паперів інституту спільного інвестування, затвердженого рішенням Комісії від 08.01.2003 №3, Комісією у 2008 році прийнято 332 рішення про відповідність фонду щодо мінімального обсягу активів ІСІ. У 2004 році таких рішень було прийнято 40, у 2005 році – 117, у 2006 році – 246, у 2007 році – 259.

З метою удосконалення кваліфікаційних, організаційних, технологічних та інших вимог, необхідних для отримання ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку – діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльність з управління активами), у 2008 року Комісією розроблено та зареєстровано в Міністерстві юстиції України Зміни до Ліцензійних умов провадження професійної діяльності на фондовому ринку – діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами), затверджені рішенням Комісії від 25.04.2008 №473, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 30.05.2008 за №482/15173.

У 2008 році Комісією зареєстровано в Міністерстві юстиції України 4 нормативно-правові акта:

Зміни до Положення про порядок реєстрації випуску акцій з метою здійснення діяльності зі спільного інвестування корпоративного інвестиційного фонду, затверджені рішенням Комісії від 06.08.2008 №878, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 12.09.2008 за №841/15532;

Зміни до Положення про порядок реєстрації випуску інвестиційних сертифікатів пайового інвестиційного фонду при їх розміщенні шляхом прилюдної пропозиції, затверджені рішенням Комісії від 06.08.2008 №879, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 12.09.2008 за №842/15533;

Зміни до Положення про порядок реєстрації випуску інвестиційних сертифікатів пайового інвестиційного фонду при їх приватному розміщенні, затверджені рішенням Комісії від 06.08.2008 №880, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 12.09.2008 за №843/15534.

Вищезазначені Зміни до нормативно-правових актів уточнюють перелік документів, які подаються для реєстрації випусків цінних паперів інститутів спільного інвестування;

Типовий договір про андеррайтинг, затверджено рішенням Комісії від 18.11.2008 №1336, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23.12.2008 за №1221/15912. Розроблення цього типового договору має на меті забезпечити учасників фондового ринку типовим документом, що містить узгоджені положення загальних умов будь-яких правовідносин та особливих умов правовідносин на фондовому ринку.

2.4. ЛІЦЕНЗУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

У 2008 році видано 569 ліцензій на здійснення певних видів професійної діяльності на ринку цінних паперів (таблиця 2.1, 2.2).